

Το τέλος του ευρώ;

Τα συγκοινωνούντα δοχεία παγκοσμίως - η μορφή της κρίσης, τα αποτελέσματά της, οι πραγματικές αιτίες, η αναδιανομή εισοδημάτων, η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και η αναγκαιότητα μίας μερικής αποπαγκοσμιοποίησης.

Συγκοινωνούντα δοχεία: Ένα ενδεχόμενο, νέο πρόγραμμα «επέκτασης» της ποσότητας χρήματος από την Fed (QE3), μέσω της τρίτης κατά σειρά αγοράς ομολόγων του αμερικανικού δημοσίου, θα μπορούσε να προκαλέσει αύξηση των επιτοκίων στην Κίνα. Τα αυξημένα επιτόκια όμως στη Κίνα, σε συνδυασμό με τις πολιτικές λιτότητας στην Ευρώπη και στις Η.Π.Α. **(το παράδειγμα της Ελλάδας δείχνει ότι μπορεί κανείς εύκολα να καταστραφεί, «επιλέγοντας» ανόητα τη λιτότητα)**, θα μπορούσαν να «πνίξουν» εντελώς την ήδη αναιμική παγκόσμια ανάπτυξη.

Πώς είναι δυνατόν λοιπόν οι αγορές, οι οποίες έχουν πλέον εντελώς απογοητευθεί από την απίστευτη ανεπάρκεια, από την ανικανότητα καλύτερα των πολιτικών (άρθρο μας), να μην το καταλαβαίνουν; Πως είναι δυνατόν να νομίζει ο κόσμος ότι θα αποφύγει τη διπλή ύφεση (double dip), με τελικό σημείο την ισορροπία σε κατώτερα επίπεδα (ύφεση L), η οποία απειλεί να καταστρέψει ολόκληρο τον πλανήτη - πόσο μάλλον όταν ήδη οι χρηματιστηριακές ζημιές παγκοσμίως ξεπερνούν τα 2,5 τρις \$; Είναι δυνατόν να νόμιζαν οι Η.Π.Α. ότι θα «ξεγελούσαν» τις αγορές, **κρύβοντας τα τεράστια προβλήματα τους πίσω από το ανόητο τέχνασμα της «ακούσιας» στάσης πληρωμών;** Μήπως έτσι εξηγείται επίσης η ξαφνική, η αναπάντεχη μάλλον μείωση αυτών που ζητούν εργασία; Μήπως είναι ένα ακόμη πυροτέχνημα, όμοιο με αυτό του περιπλανώμενου Ευρωθιάσου;

Η υποβάθμιση των Η.Π.Α. από την S&P θα ανοίξει τον ασκό του Αιόλου - αφού τα αμερικανικά ομόλογα είναι το κύριο χρηματοπιστωτικό εργαλείο για την αναχρηματοδότηση των τραπεζών παγκοσμίως. Πρόκειται πιθανότατα για τη μητέρα των κρίσεων, ενώ ενδεχομένως θα είναι το έναυσμα της τελικής «επίθεσης» εναντίον της Ευρωζώνης - αφού ούτε η Γαλλία, πόσο μάλλον η Μ. Βρετανία, **δεν δικαιούνται πλέον την κορυφαία αξιολόγηση.**

Όσον αφορά τώρα την Ιταλία, το ποσοστό του χρέους της διαμορφώνεται στο 128%. Εάν οι αγορές συνεχίσουν να οδηγούν το κόστος δανεισμού της χώρας πλησίον του 6%, καθώς επίσης εάν η ανάπτυξη παραμείνει μηδαμινή, οι υπολογισμοί δείχνουν πως **έως το 2017 το ποσοστό θα ανέλθει επάνω από το 150% - οπότε θα χρεοκοπήσει**. Ακόμα και στην περίπτωση που το κόστος δανεισμού επιστρέψει στο 4%, ο ρυθμός ανάπτυξης είναι τόσο αναιμικός που το χρέος θα διατηρηθεί στο 128% το 2018 - με κίνδυνο χρεοκοπίας της (εάν συμβεί βέβαια κάτι στην Ιταλία, οι γερμανικές, οι γαλλικές, οι βρετανικές και πολλές άλλες τράπεζες θα υποφέρουν τα πάνδεινα - ανεξάρτητα από το πώς θα εξελιχθεί η κρίση στην Ισπανία, στο Βέλγιο, στην Κύπρο και σε αρκετές άλλες χώρες που σήμερα φαίνονται ισχυρές).

Οι ειδικοί επισημαίνουν επίσης ότι, λόγω της αισιοδοξίας των αγορών για θετικά μεγέθη ανάπτυξης, το κρίσιμο όριο των αποδόσεων των ομολόγων, **επάνω από το οποίο το χρέος θεωρείται μη βιώσιμο, είναι το 7%**. Στην πραγματικότητα, όμως με τους υφιστάμενους χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης της Ευρώπης, ως αποτέλεσμα της συμμετοχής των χωρών στο ευρώ, **το μέγιστο όριο είναι περίπου 4%-5%** - ένας από τους πολλούς λόγους, για τους οποίους σύντομα θα πάψει να υπάρχει το κοινό νόμισμα, εάν δεν ενωθεί άμεσα πολιτικά η Ευρωζώνη.

Ύφεση L; Άρθρο που δημοσιεύθηκε στις **16.05.09** και ευρίσκεται στο βιβλίο «Η κρίση των κρίσεων - Α».

Ολοκληρώνοντας τη σειρά των σχετικών άρθρων μας, θα προσπαθήσουμε να τεκμηριώσουμε ότι η πρόωρη, βεβιασμένη και απρογραμμάτιστη έξοδος από την οικονομική κρίση, θα σήμαινε το τέλος της ευημερίας του δυτικού κόσμου ενώ, όπως και να εξελιχθούν τα πράγματα, ο κόσμος που θα ανατείλει θα είναι εντελώς διαφορετικός από τον σημερινό. Οι τρεις διαφορετικές μορφές του καπιταλισμού που αναδείχθηκαν «από τις στάχτες», ο **Ολιγοπωλιακός** (Η.Π.Α.), ο **Κοινωνικός** (Κεντρική Ευρώπη) και ο **Απολυταρχικός** (Κίνα, Ρωσία), ευρισκόμενες αντιμέτωπες μεταξύ τους, θα δώσουν αρκετές μάχες εντός και εκτός των συνόρων τους, με αποτελέσματα που πολύ δύσκολα μπορούν να προβλεφθούν.

Η πρώτη ερώτηση μας τώρα, στην προσπάθεια να αναλύσουμε τις σημερινές συνθήκες, ήταν εάν η παγκόσμια Οικονομία βρίσκεται πραγματικά σε ύφεση. Η

απάντηση ήταν καταφατική, χωρίς καμία αμφιβολία, αφού επιβεβαιώνεται η μείωση όλων των παρακάτω κεντρικών συντελεστών της:

(α) Ανεργία: Βρίσκεται σε εξέλιξη σε όλες τις βασικές οικονομίες του πλανήτη, ενώ προηγείται στις Η.Π.Α., επειδή από εκεί ξεκίνησε η κρίση. Ακόμη και εάν δεχθούμε ότι ο ρυθμός της μειώνεται, δεν έχει φτάσει ακόμη στο χαμηλότερο σημείο της, αφού καθημερινά προσθέτονται νέοι άνεργοι παντού. Εκτός αυτού, η ανεργία ακολουθεί πάντοτε την εκάστοτε κρίση – δεν προηγείται. Αρχικά δε αυξάνεται η μερική απασχόληση, η οποία διαρκεί έως ότου αποφασίσουν οι επιχειρήσεις πόσους εργαζομένους χρειάζονται για να ανταπεξέλθουν στις καινούργιες συνθήκες ζήτησης.

(β) Βιομηχανική παραγωγή: Διαπιστώνουμε ότι μειώνεται συνεχώς, όχι μόνο στις ανεπτυγμένες βιομηχανικές χώρες, αλλά και στις υπόλοιπες. Ειδικά στις μεγάλες οικονομίες (Γερμανία, Γαλλία, Η.Π.Α., Ιαπωνία κλπ), η συρρίκνωση της είναι πέρα από κάθε αμφιβολία.

(γ) Καταναλωτικές δαπάνες: Ευρίσκονται σε διαρκή πτώση, τόσο από το φόβο της κρίσης, όσο και από τον υπερδανεισμό των νοικοκυρών. Οι αποταμιεύσεις των μη υπερχρεωμένων νοικοκυριών έχουν φτάσει στα ύψη (στη Γερμανία έχουν ξεπεράσει το 12% για πρώτη φορά), με τις ιδιωτικές επενδύσεις να περιορίζονται αισθητά, ιδιαίτερα μετά το πάθημα της **Lehman**. Επί πλέον, επειδή οι δαπάνες στις καταναλωτικές δυτικές οικονομίες αφορούν κυρίως προϊόντα που δεν είναι απαραίτητα για τη διαβίωση, ενώ αρκετοί είναι πια «κουρασμένοι» από τον καταναλωτικό τρόπο ζωής, δεν φαίνεται να αντιστρέφεται η τάση.

(δ) Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ): Ευρίσκεται σε ελεύθερη πτώση στις ανεπτυγμένες οικονομίες (στις υπόλοιπες η μεγάλη εξαίρεση είναι η Κίνα), αυτοτροφοδοτούμενο από τις επιπτώσεις της ανεργίας, τη μείωση των ιδιωτικών & δημοσίων επενδύσεων, τη συρρίκνωση των εξαγωγών, τη μείωση των τιμών πώλησης σε όλους τους κλάδους κ.α.

Συνεχίζοντας, αφού διαπιστώσαμε ότι η ύφεση είναι υπαρκτή και σε εξέλιξη, θεωρήσαμε απαραίτητο να εξετάσουμε τη μορφή της, έτσι ώστε να περάσουμε μεθοδικά στα επόμενα στάδια της ανάλυσης μας.

Τουλάχιστον με τα σημερινά δεδομένα που έχουμε στη διάθεση μας, φαίνεται ότι τείνουμε σε μία **ύφεση τύπου L**. Η ερμηνεία της ύφεσης με το γράμμα **L** γίνεται επειδή «προσφέρεται» για την ακριβή περιγραφή της, αφού η τάση της είναι έντονη

προς τα κάτω, ενώ η επόμενη κίνηση της φαίνεται να είναι οριζόντια, από το κατώτερο σημείο της.

Η οριζόντια κίνηση συμπεραίνεται κυρίως επειδή δεν υπάρχουν κάποιες νεωτεριστικές συνθήκες (νέοι μέθοδοι παραγωγής, σημαντικές τεχνολογικές εξελίξεις κλπ), οι οποίες θα μπορούσαν να αυξήσουν «γεωμετρικά» την παραγωγικότητα (**να αυξάνεται δηλαδή περισσότερο από όσο αυξάνονται τα έξοδα ή τα χρέη**), να δημιουργήσουν καινούργιες θέσεις εργασίας, καθώς επίσης να αναθερμάνουν, ουσιαστικά και όχι τεχνητά, την παγκόσμια οικονομία.

ΜΟΡΦΕΣ ΥΦΕΣΗΣ

L = Ύφεση που χαρακτηρίζεται από κατακόρυφη πτώση της οικονομίας και εξισορρόπηση στο κατώτερο σημείο, χωρίς εμφανείς προοπτικές ανάπτυξης

V = Ύφεση που χαρακτηρίζεται «συνεχής πλαγιοκαθοδική», με αντίστοιχη ανάπτυξη

U = Ομαλή ύφεση με αντίστοιχη ανάπτυξη, η οποία ακολουθεί τους κανόνες των οικονομικών κύκλων

W = Ύφεση, ελαφριά ανάπτυξη και ξανά μεγάλη ύφεση

Η πιθανότητα να διανύουμε πραγματικά μία ύφεση τύπου **L** αυξάνεται, όσο περισσότερο διαρκεί η απότομη κάθοδος και όσο διατηρείται η ταυτόχρονη μείωση και των τεσσάρων παραπάνω δεικτών (Ανεργία, Βιομηχανική παραγωγή, Καταναλωτικές δαπάνες, ΑΕΠ).

Φυσικά η θέση αυτή είναι η πλέον απαισιόδοξη, αφού «Ύφεση **L**» είχαμε το 1930 στις Η.Π.Α. και το 1990 στην Ιαπωνία. Στην πραγματικότητα, η ύφεση που χαρακτηρίζεται με το γράμμα **L**, είναι μία ύφεση **U**, στην οποία όμως δεν μπορούμε να δούμε το δεύτερο σκέλος (αργά ή γρήγορα, όλες οι υφέσεις καταλήγουν σε ανάπτυξη).

Επειδή τώρα η ύφεση που διανύουμε είχε σαν αφορμή (οι αιτίες είναι βαθύτερες, όπως θα αναλύσουμε παρακάτω) την κρίση στο χρηματοπιστωτικό τομέα και τα κράτη προσπάθησαν να την καταστείλουν με τη βοήθεια του δανεισμού των τραπεζών εκ μέρους του Δημοσίου, τα αποτελέσματα θα είναι πολύ επώδυνα.

Μόνο η χρηματοδότηση του τραπεζικού κλάδου υπολογίζεται να κοστίζει στις Η.Π.Α. 1,9 τρις \$ ή το **13% του ΑΕΠ** (μάλλον αισιόδοξο ποσοστό), ενώ το έλλειμμα θα φτάσει εντός του 2009 στο **10% του ΑΕΠ** - οπότε απαιτείται δημόσιος δανεισμός ύψους **2,5 τρις \$** (σύμφωνα με την Goldman Sachs).

Λόγω των «μέτρων» αυτών, το αμερικανικό δημόσιο χρέος προβλέπεται να φτάσει μακροπρόθεσμα στο **140% του ΑΕΠ**, με όλα όσα κάτι τέτοιο συνεπάγεται. Σε αντίθεση δε με την Ιαπωνία, η οποία οδηγήθηκε σε δημόσιο χρέος ύψους **170% του ΑΕΠ** από την ύφεση του 1990, **οι Η.Π.Α. δεν έχουν τη δυνατότητα αντίστοιχου εσωτερικού δανεισμού**, αφού οι αποταμιεύσεις των αμερικανικών νοικοκυριών είναι εξαιρετικά χαμηλές. Οι αποταμιεύσεις των Ιαπώνων ήταν παραδοσιακά υψηλές, οπότε το κράτος τους χρηματοδότησε το δημόσιο χρέος εσωτερικά - μέσω δηλαδή της έκδοσης ομολόγων που αγοράστηκαν από τους πολίτες του.

Περαιτέρω, **και στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα αυξηθεί το χρέος σε σχέση με το ΑΕΠ**, πολύ περισσότερο αφού όχι μόνο θα μειωθεί το ίδιο το ΑΕΠ από την ύφεση, αλλά και η φορολογική βάση (έσοδα) των κρατών. Σύμφωνα με την Deutsche Bank, στα επόμενα χρόνια το μέσο δημόσιο χρέος υπολογίζεται να ανέλθει στο **160% του ΑΕΠ της ΕΕ**.

Με βάση τώρα τις στατιστικές της **ΕΚΤ**, είναι ήδη «ορατή» και η **υπερχρέωση κάποιων ιδιωτικών ευρωπαϊκών τραπεζών**, γεγονός που σίγουρα θα δυσκολέψει τη χρηματοδότηση των επενδύσεων στις χώρες που δραστηριοποιούνται. Στο τέλος του 2008, οι καθαρές υποχρεώσεις του τραπεζικού κλάδου της Ιρλανδίας ήταν κατά **71% υψηλότερες από τις απαιτήσεις του**. Για την **Ελλάδα** το αντίστοιχο μέγεθος ήταν **45%**, για την Πορτογαλία **56%** και για την Ισπανία **34%** (πηγή: ΜΜ).

Συμπερασματικά λοιπόν και με βασικό κριτήριο την επιλεχθείσα «λύση», την υπερχρέωση δηλαδή του δημόσιου τομέα για να καταπολεμηθεί ο αποπληθωρισμός, είναι πολύ δύσκολο να δημιουργηθούν εκείνες οι συνθήκες που θα βοηθήσουν άμεσα την ομαλή έξοδο μας από την υφιστάμενη ύφεση. Εάν δεν επιτύχουμε ουσιαστική ανάπτυξη μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας, έτσι ώστε **το ΑΕΠ να «μεγεθύνεται» με μεγαλύτερο ρυθμό από τα χρέη και τις δαπάνες**, τότε δύσκολα θα ξεφύγουμε από τον καθοδικό σπειροειδή κύκλο που έχουμε εγκλωβιστεί.

Υπενθυμίζουμε εδώ ότι, ο **αποπληθωρισμός** χαρακτηρίζεται από τη μείωση των τιμών των προϊόντων, ενώ ο πληθωρισμός από την αύξηση τους. Ο αποπληθωρισμός έχει σαν αποτέλεσμα τη μείωση της «αξίας» όλων των περιουσιακών στοιχείων, με εξαίρεση τα χρήματα (μετρητά), η αγοραστική δύναμη των οποίων αυξάνεται συνεχώς. Με τις τιμές όλων των προϊόντων να ευρίσκονται σε διαρκή πτώση, οι επενδύσεις στην πραγματική οικονομία γίνονται ασύμφορες, οι παραγωγικές μονάδες χρεοκοπούν, η ζήτηση μειώνεται συνεχώς (αυξάνεται δυσανάλογα η αποταμίευση), εμφανίζονται στρατιές ανέργων κ.ο.κ.

Στη συνέχεια, θεωρούμε σκόπιμο να εξετάσουμε αναλυτικότερα την έννοια του «Υπερπληθωρισμού», ο οποίος βασικά **σημαίνει μείωση της αγοραστικής αξίας των χρημάτων κατά 50% μηνιαία**. Για παράδειγμα, την περίοδο του 1922/23 το γερμανικό μάρκο έχανε σε αγοραστική αξία 322% μηνιαία, με αποτέλεσμα να λειτουργούν 133 τυπογραφεία, 30 βιομηχανίες χαρτιού και 20 βιομηχανίες εκτυπωτικών πλακών, για να παράγουν 10 δις χαρτονομίσματα ετησίως, ονομαστικής αξίας 400 τρις μάρκων – από εδώ προέρχεται και η συγκράτηση, ο σκεπτικισμός καλύτερα της Γερμανίας σήμερα να εφαρμόσει μεθόδους αντί-αποπληθωριστικούς. Οι αιτίες του τότε υπερπληθωρισμού δεν ήταν άλλες από τη βαθειά οικονομική κρίση της Γερμανίας, από την υπερχρέωση του δημοσίου & ιδιωτικού τομέα και από την ένταση των κοινωνικών αναταραχών, λόγω της τεράστιας μείωσης των εισοδημάτων. *«Δεν υπάρχει κανένα μέσον πιο σίγουρο και πιο αποτελεσματικό για την καταστροφή της υφιστάμενης κοινωνικής τάξης από την αποσταθεροποίηση του νομίσματος»*, έγραψε τότε ο **Keynes**.

Σε γενικές γραμμές, ο «υπερπληθωρισμός» αρχίζει να κάνει την εμφάνιση του μέσω μίας υπερβολικής αύξησης της ποσότητας των προσφερομένων χρημάτων (όπως συμβαίνει σήμερα). Συνήθως δε οφείλεται στις Κυβερνήσεις, οι οποίες απαιτούν από τις Κεντρικές Τράπεζες να τις βοηθήσουν στη χρηματοδότηση των υπερβολικών εξόδων του(επίσης συμβαίνει σήμερα). Αφού και οι δύο παραπάνω προϋποθέσεις είναι πια ορατές, θα μπορούσε ίσως να επικρατήσει ένα σενάριο ανάλογου υπερπληθωρισμού, έστω σε μεσοπρόθεσμο χρονικό διάστημα;

Αν και κάτι τέτοιο δεν φαίνεται πιθανόν, εν τούτοις ποσοστά μείωσης της αγοραστικής αξίας των χρημάτων της τάξης του 5-20% (υψηλός πληθωρισμός) εντός δύο ετών, δεν είναι μη ρεαλιστικά για πολλούς οικονομολόγους. Οι ποσότητες των χρημάτων χωρίς αντίκρισμα που έχουν «τυπωθεί» από τα κράτη για την ενίσχυση κυρίως του χρηματοπιστωτικού τομέα, ιδίως στις Η.Π.Α., είναι όχι μόνο εξαιρετικά μεγάλες, αλλά και πολύ δύσκολο να «μαζευτούν» πίσω από τις κεντρικές τράπεζες, όταν πια θα έχει περάσει ο κίνδυνος του αποπληθωρισμού.

Βέβαια όσον αφορά τις Η.Π.Α., η στρατηγική των οποίων (**δεύτερο στάδιο**) φαίνεται να είναι η μείωση των δημοσίων χρεών μέσω του πληθωρισμού (διολίσθηση του νομίσματος εις βάρος των δανειστών τους), έχουμε αμφιβολίες σε σχέση με την ολοκλήρωση της.

Αφ' ενός μεν υπάρχουν αρκετές ενδείξεις ότι ο μεγαλύτερος δανειστής της υπερδύναμης, η Κίνα, δεν πρόκειται να το αποδεχθεί, αφ' ετέρου δε καμία άλλη χώρα δεν μπορεί ή δεν θέλει να πάρει τη θέση της. Επί πλέον, εάν υπερβάλλουν οι Η.Π.Α., το δολάριο θα κινδυνεύσει να χάσει τη θέση του σαν παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα. Οι συνεχιζόμενες συζητήσεις (Ρωσία, Κίνα κλπ) για ένα νέο αποθεματικό νόμισμα, στηριζόμενο σε ένα καλάθι των κυριότερων νομισμάτων του πλανήτη, ενδυναμώνει αυτή την εκδοχή.

«Εάν όμως έχανε το δολάριο τη θέση του αγαπημένου νομίσματος του κόσμου, τότε θα έπρεπε να εξετασθεί η πιστοληπτική ικανότητα των Η.Π.Α.», ανακοίνωσε ήδη η εταιρεία αξιολόγησης **S&P**. Κάτι τέτοιο θα είχε δραματικές συνέπειες για τη χώρα, αφού τα ομόλογα του αμερικανικού δημοσίου θα μπορούσαν να χάσουν την αξιολόγηση **«AAA»**, τα επιτόκια δανεισμού της χώρας θα αυξάνονταν και το έλλειμμα του δημοσίου θα επιδειωνόταν ακόμη περισσότερο.

Οι Η.Π.Α. σε μία τέτοια περίπτωση θα εγκλωβιζόταν σε έναν καθοδικό σπειροειδή κύκλο αυξανόμενων χρεών και μείωσης της αγοραστικής αξίας του δολαρίου, με μοναδική διέξοδο όχι τον απλό πληθωρισμό, αλλά τον υπερπληθωρισμό.

Θα μπορούσε όμως ο υπόλοιπος κόσμος να «διασωθεί» από μία τέτοια κατάληξη της υπερδύναμης και του νομίσματος της; Πολύ δύσκολα, ιδιαίτερα επειδή οι περισσότερες ασιατικές χώρες έχουν συνδέσει τα νομίσματα τους με το δολάριο,

έχοντας τον κίνδυνο να εισάγουν πολλαπλασιαζόμενο τον ενδεχόμενο μεγάλο πληθωρισμό των Η.Π.Α.

Περαιτέρω, όπως τονίσαμε **η χρηματοπιστωτική κρίση ήταν στην ουσία η αφορμή και όχι η αιτία της σημερινής ύφεσης**. Αυτό που προέχει λοιπόν είναι να βρεθούν οι πραγματικές αιτίες, έτσι ώστε να «θεραπευθεί» η ασθένεια και όχι απλά να καταπολεμηθούν τα συμπτώματα, όπως μάλλον κάνουμε σήμερα. Κατά την άποψη μας, μόνο εάν καταφέρουμε να εντοπίσουμε επακριβώς το πρόβλημα, θα βρούμε τις κατάλληλες λύσεις και θα οδηγηθούμε με κάποια ασφάλεια στο δρόμο της ομαλής εξόδου. Η αναζήτηση των αιτιών θα πρέπει να επικεντρωθεί στα τουλάχιστον δύο παρακάτω σημεία:

(α) Στην είσοδο των νέων πληθυσμών των πρώην «κομμουνιστικών» χωρών στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα (την αρχή δηλαδή της σύγχρονης, ουσιαστικής παγκοσμιοποίησης)

Με την είσοδο νέων πληθυσμών στο «καπιταλιστικό σύστημα» άνω των 3 δις ανθρώπων, «εγκαινιάσθηκε» ουσιαστικά μία παγκόσμια αναδιανομή εισοδημάτων, σε μία πρωτόγνωρη και μάλλον τρομακτική έκταση. **Η αναδιανομή αυτή βρίσκεται σήμερα σε εξέλιξη**, με αποτέλεσμα να μην γνωρίζουμε ούτε εάν έχει ολοκληρωθεί η κάθετη πορεία της «ύφεσης **L**», ούτε πότε θα αρχίσει η οριζόντια (εάν δεν ληφθούν πραγματικά μέτρα από τις δυτικές οικονομίες).

Ξεκινώντας από την αρχή, θα διαπιστώσουμε εύκολα πως, όταν εισήλθαν στο καπιταλιστικό σύστημα οι νέες οικονομίες, έγιναν αντικείμενο εκμετάλλευσης από τις ήδη υφιστάμενες. Η εκμετάλλευση αυτή «συντελέσθηκε» είτε μέσω του ΔΝΤ, είτε μέσω των επιθέσεων του οργανωμένου Κεφαλαίου (Hedge funds), είτε μέσω της πώλησης καταναλωτικών αγαθών, τα οποία ήταν αφ' ενός μεν σε ανεπάρκεια, αφ' ετέρου δε πρωτόγνωρα για τους «καινούργιους» πληθυσμούς.

Αυτές οι ενέργειες προκάλεσαν ουσιαστικά τις διάφορες κρίσεις χρεών (Αργεντινή, Ασιατική, Ρωσία κ.α.), καθώς επίσης τα σημερινά οικονομικά προβλήματα της Α. Ευρώπης. Ειδικά οι πολίτες του πρώην ανατολικού μπλοκ, έχοντας αποταμιεύσεις που δεν μπορούσαν να τις ξοδέψουν την εποχή του κομμουνισμού, τις «εξανέμισαν» απότομα αγοράζοντας καταναλωτικά αγαθά και «αναρριχήθηκαν» σε ένα μη

διατηρήσιμο βιοτικό επίπεδο. Ευτυχώς για όλους μας, δεν πρόλαβαν να υπερχρεωθούν, αφού ενδιάμεσα ξέσπασε η χρηματοπιστωτική κρίση.

Σε σχέση με το ΔΝΤ («κυβερνάται» από τις Η.Π.Α.) και τη «σκοτεινή» πλευρά του, αρκεί να αναφέρουμε τα διάφορα δάνεια του προς τις αναπτυσσόμενες-υπερχρεωμένες χώρες του τότε «τρίτου κόσμου». Στην αρχή απαιτούσε σαν αντίτιμο για το δανεισμό των κρατών που ζητούσαν τη βοήθειά του (θεωρείται η τελευταία λύση), την υποχρέωση εξυγίανσης/ιδιωτικοποίησης των κρατικών εταιρειών και του Δημοσίου τους. Οι «μέθοδοι» ήταν η αύξηση των επιτοκίων δανεισμού, η μείωση των ελλειμμάτων, η καταπολέμηση της διαφθοράς κ.λπ. Τα κράτη τώρα αυτά, ευρισκόμενα προφανώς σε ύφεση, ήταν αδύνατον να αναπτυχθούν κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις.

Επομένως, κατέληγαν στον «ορό» του ΔΝΤ, αδυνατώντας πλέον να ξεφύγουν από την «εξάρτηση». Στη συνέχεια, παρά τις θυσίες αυτών των χωρών, ο δανεισμός εξελίχθηκε σε εισροές προς τις ανεπτυγμένες Οικονομίες (βλ. Έκθεση **Ο.Η.Ε.** από το 1992, η οποία αποκάλυψε ότι από το 1983 έως το 1990 η καθαρή εισροή Κεφαλαίων από τον Τρίτο Κόσμο προς τις πλούσιες χώρες έφτασε τα 150,5 δις \$). Οι ίδιες μέθοδοι εφαρμόστηκαν και στις Ασιατικές χώρες, προκαλώντας την κρίση του 1997, αλλά και αλλού.

Οι ενέργειες του ΔΝΤ στη Ν. Αμερική τερματίστηκαν, όταν οι κυριότερες χώρες (8) ίδρυσαν στη θέση του τη γνωστή «**Τράπεζα του Νότου**». Σήμερα, με το ΔΝΤ να μην δραστηριοποιείται πια στις ασιατικές χώρες, η Κίνα ήδη προγραμματίζει ένα δικό της ΔΝΤ, σε συνεργασία με τις γειτονικές της οικονομίες. Εμείς απορούμε πραγματικά **γιατί το Ταμείο Συνοχής της Ε.Ε., επιτρέπει την είσοδο του ΔΝΤ (των Η.Π.Α. δηλαδή), στις χώρες της Α. Ευρώπης που αντιμετωπίζουν προβλήματα!**

Όσον αφορά τώρα τις «τρομοκρατικές» επιθέσεις του οργανωμένου Κεφαλαίου, οι οποίες κάποιες φορές προηγήθηκαν και προκάλεσαν την έλευση του ΔΝΤ, είναι αρκετά γνωστές από την μελέτη της «ιστορίας» κάποιων φημισμένων Hedge Funds (**G.Soros** κ.α.), τα οποία κάποιες φορές επιτέθηκαν ακόμη και σε προηγμένες οικονομίες (υποτιμητική κερδοσκοπία στη στεργλίνα).

Όμως σήμερα, τόσο το ΔΝΤ, όσο και οι τρομοκρατικές επιθέσεις του Κεφαλαίου, έχουν πλέον αντιμετωπισθεί με επιτυχία από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Εκτός αυτού, όσον αφορά την πώληση καταναλωτικών αγαθών από τις δυτικές χώρες στις νεοεισερχόμενες, η διαδικασία έχει πια αντιστραφεί, κυρίως από την τάση των πολυεθνικών εταιριών να μεταφέρουν σε χώρες φθηνού εργατικού προσωπικού την παραγωγή τους - μία τάση που διευκολύνθηκε αρκετά από την τεχνολογία.

Στα γεγονότα αυτά προστέθηκε και η αυξανόμενη εκμετάλλευση των φορολογικών «ανισοτήτων» διεθνώς από τις πολυεθνικές, επί πλέον των φορολογικών παραδείσων, με αποτέλεσμα να μειώνεται διαρκώς η φορολογική βάση των δυτικών οικονομιών. Ήδη ο νέος αμερικανός πρόεδρος, διαπιστώνοντας μία **τεράστια φοροαποφυγή** στη χώρα του (πολυεθνικές επιχειρήσεις με κέρδη 700 δις \$ πληρώνουν φόρους μόλις **2,3%** επί των κερδών τους στις Η.Π.Α.), προσπαθεί να την καταπολεμήσει, έτσι ώστε να μην επιβαρυνθούν ακόμη περισσότερο οι πολίτες της χώρας του.

Επομένως, όχι μόνο η εισροή των χρημάτων προς τις ανεπτυγμένες χώρες έχει σταματήσει σε μεγάλο βαθμό, αλλά αντικαταστάθηκε «δυσανάλογα» από την εκροή για την αγορά καταναλωτικών προϊόντων, από τη μειωμένη φορολόγηση των πολυεθνικών και από τα κεφάλαια που «μετανάστευσαν» για πραγματικές επενδύσεις. Η αναδιανομή των εισοδημάτων είναι λοιπόν σε πλήρη εξέλιξη, αφού οι αναπτυσσόμενες οικονομίες μας ανταγωνίζονται πια, αφαιρώντας μας συνεχώς χρήματα. Ακόμη βέβαια εισάγουν από εμάς τεχνολογία, κάτι που όμως δεν θα διαρκέσει αιώνια.

(β) Στη μείωση της «καπιταλιστικής» παραγωγικότητας, με «πλασματική» αύξηση του ΑΕΠ στις ανεπτυγμένες οικονομίες, από την επί πιστώσει κατανάλωση. Μέσω τώρα των προηγούμενων ενεργειών (ΔΝΤ, κερδοσκοπικές επιθέσεις του Κεφαλαίου και πώληση μεγάλων ποσοτήτων καταναλωτικών αγαθών), ο δυτικός κόσμος βγήκε από την κρίση του 1990, αναπτύχθηκε με έντονους ρυθμούς σε μεγάλο βαθμό και κατέληξε στο εσφαλμένο συμπέρασμα ότι «δικαιούταν» την «υπερανάπτυξη» (επομένως και την υπερχρέωση), αφού ήταν ανάλογη της αύξησης της παραγωγικότητας του.

Πολύ περισσότερο, θεώρησε ότι η υπεροχή του στην τεχνολογία και ιδιαίτερα στο διαδίκτυο, θα πρόσθετε πάρα πολλά στην παραγωγικότητα του, αφού, μεταξύ άλλων, οι επιχειρήσεις του θα μπορούσαν πλέον να πουλούν τα προϊόντα τους παγκοσμίως, μέσω του διαδικτύου, με πολύ χαμηλό κόστος. Επομένως, θεωρήθηκε σκόπιμη η επιτάχυνση της διαδικασίας της παγκοσμιοποίησης, επειδή θα συνέβαλλε τα μέγιστα στην αύξηση του βιοτικού επιπέδου των προηγμένων οικονομιών.

Δυστυχώς, οι «υποθέσεις» αυτές διαψεύστηκαν, αναιρέθηκαν ή αντιστράφηκαν, γεγονός που οδήγησε στην χρηματιστηριακή κρίση του 2000 η οποία, αν και διήρκεσε μόλις 8 μήνες, άφησε ανησυχητικά κατάλοιπα. Το κυριότερο από αυτά ήταν μία «επίμονη ανεργία» η οποία, αν και προφανώς οφειλόταν στην εξαγωγή των θέσεων εργασίας προς τις ασιατικές και λοιπές χώρες (εδώ λειτούργησε δυστυχώς προσθετικά το διαδίκτυο), **λόγω της «αποβιομηχανοποίησης των Η.Π.Α. κυρίως, αξιολογήθηκε εσφαλμένα.**

Πολλές δυτικές χώρες (Η.Π.Α., Βρετανία, Ιρλανδία κ.α.) προσπάθησαν να επιλύσουν το πρόβλημα διατηρώντας χαμηλά τα επιτόκια, αυξάνοντας την εξειδίκευση των οικονομιών τους κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών (τεχνολογία, χρηματοπιστωτικό σύστημα) και δημιουργώντας υψηλά χρέη. Έτσι, **όχι μόνο «κατασκεύασαν» την επόμενη υπερβολή** (στεγαστικά δάνεια), αλλά και προκάλεσαν την εσφαλμένη πεποίθηση ότι είχαμε εισέλθει σε μία εποχή παγκόσμιας ανάπτυξης χωρίς πληθωρισμό.

Η διατήρηση όμως του πληθωρισμού σε χαμηλά επίπεδα οφειλόταν στο χαμηλό κόστος των καταναλωτικών αγαθών, τα οποία πλέον παράγονταν (κυρίως) στην Κίνα - **από Κινέζους εργαζομένους.** Η Κίνα τελικά κατάφερε να προσελκύσει και το Κεφάλαιο - όχι για μία απλή κερδοσκοπική βόλτα, αλλά για πραγματικές επενδύσεις. Ταυτόχρονα, προσέλκυσε και τη «υπεδάφεια» Φύση (πετρέλαιο, πρώτες ύλες κ.λπ), την οποία είχε ανάγκη σε μεγαλύτερο βαθμό από τη Δύση, για να λειτουργήσει ο λιγότερο «σύγχρονος» παραγωγικός μηχανισμός της.

Επειδή όμως τόσο στην Κίνα, όσο και στις υπόλοιπες νεοεισερχόμενες χώρες, ο παραγωγικός μηχανισμός ήταν λιγότερο αποτελεσματικός, ενώ οι εργαζόμενοι καθόλου εξειδικευμένοι, η παγκόσμια μέση **καπιταλιστική παραγωγικότητα ανά**

απασχολούμενο (επιμεριζόμενη σωστά σε πολύ περισσότερους νέους εργαζομένους, στα τρία πια καπιταλιστικά συστήματα), όχι μόνο δεν αυξήθηκε, αλλά μειώθηκε σημαντικά. Για την σωστή τεκμηρίωση παραθέτουμε δύο πίνακες, εκ των οποίων ο πρώτος αφορά τις βασικές ανεπτυγμένες οικονομίες, ενώ στο δεύτερο έχουν προστεθεί η Κίνα και η Ρωσία.

Πίνακας 1: Παραγωγικότητα των ανεπτυγμένων οικονομιών

Χώρες	ΑΕΠ*	Εργαζόμενοι	Παραγ/Εργαζ.
Γερμανία	3,024 τρις	43,63 εκ.	69.310
Η.Π.Α.	13,750 τρις	153,10 εκ.	89.810
Ιαπωνία	5,103 τρις	66,07 εκ.	77.236
Γαλλία	2,244 τρις	27,76 εκ.	80.835
Μ. Βρετανία	2,472 τρις	30,71 εκ.	80.494
Μέση Παραγωγ.	26,593	321,27	82.774

* Η παραγωγικότητα της Γερμανίας μειώθηκε, όταν προσάρτησε την πρώην Α. Γερμανία

Πίνακας 2: Παραγωγικότητα με Κίνα και Ρωσία

Χώρες	ΑΕΠ*	Εργαζόμενοι	Παραγ/Εργαζ.
Γερμανία	3,024 τρις	43,63 εκ.	69.310
Κίνα	2,879 τρις	803,30 εκ.	3.584
Η.Π.Α.	13,750 τρις	153,10 εκ.	89.810
Ιαπωνία	5,103 τρις	66,07 εκ.	77.236
Γαλλία	2,244 τρις	27,76 εκ.	80.835
Μ. Βρετανία	2,472 τρις	30,71 εκ.	80.494
Ρωσία	1,251 τρις	75,10 εκ.	16.657
Μέση Παραγωγ.	30,723	1.199,67	25.609

* 2007 σε \$, f.o.b. Πληροφορίες: ip πίνακες δικόι μας

Όπως εύκολα διαπιστώνουμε από τους πίνακες, η μέση παραγωγικότητα ανά εργαζόμενο, η οποία ήταν 82.774 στις ανεπτυγμένες οικονομίες, «έπεσε» στα 25.609 (πάνω από **-300%**), όταν προσθέσαμε τις δύο «νεοεισερχόμενες» χώρες στο

καπιταλιστικό σύστημα. Επομένως, **οι μέσοι παγκόσμιοι καπιταλιστικοί μισθοί θα συγκλίνουν μεταξύ τους, ενώ δεν μπορούν να είναι μεγαλύτεροι από την μέση παραγωγικότητα.** Δυστυχώς, τα επακόλουθα αυτής της «κίνησης προς τα πίσω» δεν εμφανίσθηκαν αμέσως. Έτσι, αυτό που στην αρχή συμπεράναμε (παγκόσμια ανάπτυξη χωρίς πληθωρισμό), ήταν λανθασμένο, με αντίστοιχες συνέπειες για το μέλλον μας.

Στη συνέχεια, αδυνατώντας οι Η.Π.Α. να ξεφύγουν από την τεράστια παγίδα (εσφαλμένη αξιολόγηση της παγκοσμιοποίησης, καταναλωτική αντί παραγωγική ανάπτυξη, αποβιομηχανοποίηση, απώλεια θέσεων εργασίας, υπερχρέωση κλπ), «επιτέθηκαν στους συμμάχους τους», με τη βοήθεια των χρηματοπιστωτικών αεροπλανοφόρων τους (Lehman Brothers, Citibank κ.α.). Μόνο τυχαίο δεν μπορεί να ήταν το γεγονός ότι, η μοναδική τράπεζα που αφέθηκε από την κυβέρνηση να χρεοκοπήσει ήταν η Lehman, της οποίας το 50% του υπερβολικά μοχλευμένου κύκλου εργασιών της προερχόταν (κατ' εξαίρεση με όλες τις άλλες) από το εξωτερικό.

Η επίθεση του «ολιγοπωλιακού καπιταλισμού» εναντίον του «κοινωνικού», επικεντρώθηκε ειδικά σε εκείνες τις χώρες που δεν υπέπεσαν στο λάθος της αποβιομηχανοποίησης (Γερμανία), διατηρώντας ταυτόχρονα μεγάλες ιδιωτικές αποταμιεύσεις, ενώ το αποτέλεσμα της ήταν η **«κλοπή» μεγάλων ποσοτήτων χρημάτων.** Έτσι όμως οι Η.Π.Α. και η Αγγλία έχασαν όχι μόνο την εμπιστοσύνη των παραδοσιακών «συναγωνιστών» τους (ΕΕ, Ιαπωνία), αλλά και των «ανταγωνιστών» τους (Κίνα, Ρωσία), οι οποίοι όπως φαίνεται μαθαίνουν από τα λάθη των άλλων.

Ειδικά όσον αφορά την αλόγιστη απώλεια των ενεργειακών πηγών τους (πετρέλαιο κ.α.), θέλησαν να ανακτήσουν νέες, αυξάνοντας ταυτόχρονα τις πωλήσεις κάποιων βιομηχανικών κλάδων τους (πολεμική βιομηχανία, κατασκευές κ.α.). Έτσι οδηγήθηκαν σε πολέμους (Ιράκ κ.α.), «εισάγοντας» ή «κατασκευάζοντας» εγκληματικότητα και ασχολούμενοι ξανά με την δαπανηρή καταπολέμηση των συμπτωμάτων - όχι τις ασθένειες.

Προσπαθώντας τώρα να προβλέψουμε το μέλλον, χωρίς να θέλουμε να επεκταθούμε σε λεπτομέρειες, θα περιοριστούμε στο ότι εάν δεν προσέξουμε, αργά ή γρήγορα θα απολέσουμε όλους τους συντελεστές παραγωγής (Φύση, Εργασία, Κεφάλαιο,

Οργάνωση), αλλάζοντας θέση με τις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Η εμπειρία άλλωστε της Ιαπωνίας, η οποία ξεκίνησε μιμούμενη εμάς στα μέσα του προηγούμενου αιώνα, καταλήγοντας να γίνει η δεύτερη μεγαλύτερη Οικονομία του πλανήτη, τεκμηριώνει το συμπέρασμα μας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο (ήδη η Κίνα φαίνεται ότι θα βρεθεί στις πρώτες θέσεις, όσον αφορά τη μελλοντική τεχνολογία του ηλεκτροκίνητου αυτοκινήτου).

Εάν λοιπόν η ΕΕ ακολουθήσει παρ' ελπίδα τις προτροπές των Η.Π.Α. για τόνωση της κατανάλωσης, σύμφωνα με τη μέθοδο του **Keynes**, αυτό που θα επακολουθήσει θα είναι η «μετανάστευση» όλων των χρημάτων που δαπανώνται σήμερα από τα κράτη για την αναθέρμανση της οικονομίας, στις αναπτυσσόμενες χώρες (Κίνα, Ρωσία κλπ). Έτσι, θα επισπευθεί η ανάπτυξη τους εις βάρος μίας δικής μας «ύφεσης», ενώ όχι μόνο θα επιστρέψει ο πληθωρισμός, αλλά και θα μας επιβαρύνει αναδρομικά. Άλλωστε, ο ίδιος ο **Keynes** έλεγε πως όταν αλλάζουν οι εποχές πρέπει να αλλάζουμε και εμείς, ενώ οι μέθοδοί του αφορούσαν μία εντελώς διαφορετική εποχή από τη σημερινή.

Κατά την άποψή μας, η Ε.Ε. θα πρέπει να είναι πάρα πολύ προσεκτική σε σχέση με τις Η.Π.Α. και τη Μ. Βρετανία, ενώ αυτά που χρειαζόμαστε επειγόντως (μεταξύ άλλων), είναι τα εξής:

(α) Ένα μεγάλο «διάλειμμα» στην παγκοσμιοποίηση, έτσι ώστε να ανασυντάξουμε τις δυνάμεις μας και να διορθώσουμε τα λάθη μας. Ευτυχώς οι παγκόσμιες «ροές» (εξαγωγικό εμπόριο, κεφάλαια κλπ) έχουν ήδη περιοριστεί αρκετά, διευκολύνοντας τις όποιες ενέργειες μας.

(β) Ενδυνάμωση της ΕΕ και προσπάθεια ανάπτυξης των αδύναμων οικονομιών της, ιδίως μέσω της παραγωγής των προϊόντων που εισάγουμε σήμερα από την Ασία. Η επίτευξη ενός άριστου νομισματικού χώρου στην ΕΕ των 27 θα ήταν ο ιδανικός στόχος (προφανώς θα πρέπει μέχρι τότε να σταματήσει η είσοδος των υπολοίπων χωρών στην Ευρωζώνη), καθώς επίσης **η ένταξη της Ρωσίας**.

(γ) Έναν ελεγχόμενο «κερδοφόρο πληθωρισμό», δηλαδή αύξηση των τιμών των καταναλωτικών προϊόντων που παράγονται στις χώρες μας (δασμούς στα άλλα), με ταυτόχρονη μείωση των τιμών των υπηρεσιών, έτσι ώστε να αναβιώσει η βιομηχανική παραγωγή, να δημιουργηθούν νέες, διαρκείς θέσεις εργασίας, να ξεφύγουμε από την παγίδα ρευστότητας και να επενδυθούν εδώ τα Κεφάλαια μας

(δ) Αύξηση της αποταμίευσης για να καλυφθούν τα δημόσια χρέη μας μέσω εσωτερικού δανεισμού (και όχι μέσω φόρων που θα επιδεινώσουν την ύφεση), με ταυτόχρονο περιορισμό των τραπεζών (απαγόρευση κερδοσκοπικών τοποθετήσεων κ.α.) και

(ε) Απεξάρτηση από τις πρώτες ύλες και τις μορφές ενέργειας που δεν διαθέτουμε πια, μέσω της εξοικονόμησης «πόρων», της ενθάρρυνσης της τεχνολογικής προόδου, τόσο στις εναλλακτικές μορφές ενέργειας (πράσινη ενέργεια), όσο και αλλού κλπ.

Αυτός ο περιορισμένος «προστατευτισμός», η ελαφριά «**αποπαγκοσμιοποίηση**» καλύτερα, θα ήταν σίγουρα λανθασμένος για την εποχή του 1930 (όπως και ήταν), αλλά όχι για τη δική μας. Έχουν γίνει τόσα πολλά λάθη και απειλούμαστε από τόσο μεγάλους κινδύνους που μόνο ένα τέτοιο διάλειμμα μπορεί να μας επιτρέψει να τα καταφέρουμε.

Έτσι θα δούμε πού ακριβώς βρίσκεται η οριζόντια γραμμή της ύφεσης **L**, θα αποδεχθούμε τα αποτελέσματα της και θα βάλουμε νέες βάσεις για να ξεφύγουμε πραγματικά από τη δύσκολη θέση που μόνοι μας οδηγηθήκαμε. Θεωρούμε ότι πριν ακόμη καταφέρουμε να γίνουμε παγκόσμιοι πολίτες, θα πρέπει να προηγηθεί η ευρωπαϊκή μας ολοκλήρωση, μέσα σε μία «άριστα» ενωμένη, απόλυτα λειτουργική Ευρώπη, που να ανήκει πραγματικά στους πολίτες της.

Δημοσιευμένο στο: xrimanews.gr